

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
**INSTYTUT EKONOMII
I FINANSÓW**

ANNA PILARCZYK-NAPRAWSKI

Autoreferat rozprawy doktorskiej

**MODEL POTRZEB INFORMACYJNYCH IMIGRANTÓW
NA POLSKIM I NIEMIECKIM RYNKU PRACY**

Promotor:

dr hab. Ewa Krok, prof. US

Szczecin 2023

Spis treści

1.	Uzasadnienie wyboru problemu badawczego.....	3
2.	Cel pracy i tezy badawcze.....	6
3.	Źródła i metody badawcze	8
4.	Struktura pracy	8
5.	Rezultaty metodologiczne i poznawcze rozprawy.....	10
6.	Wnioski końcowe.....	14

1. Uzasadnienie wyboru problemu badawczego

Pojęcie globalnego rynku pracy jest związane z globalizacją gospodarki oraz procesem zacieśniania się powiązań międzynarodowych między przedsiębiorstwami i coraz większą wzajemną zależnością. W obliczu globalizacji ruchy migracyjne pracowników stają się rzeczą naturalną, lecz niosą one za sobą potrzeby integracyjne, konieczność dokonania analizy procesów informacyjnych oraz stworzenia odpowiedniej polityki pracy. Konkurencyjność gospodarek krajowych będzie w przyszłości przede wszystkim zależeć od otwartości rynków pracy na pracowników zagranicznych, także tych z innych kręgów kulturowych. Lepsze dostosowanie polityki rynku pracy do rzeczywistych potrzeb pozwoli między innymi na realizację celów Unii Europejskiej w obszarze wzmocnienia kapitału ludzkiego oraz zwiększenia szans na zatrudnianie migrantów.

Tematyka migracji jest szeroko badana w ramach różnych dyscyplin naukowych, takich jak ekonomia, politologia i socjologia. Definicje migracji ciągle ewoluują wraz z upływem lat, a nauki społeczne są podstawowym źródłem nowych teorii dotyczących zjawiska migracji. Proces migracji jest szczególnie widoczny w erze globalizacji, a przemieszczenie osób niesie ze sobą transfer wiedzy, umiejętności oraz technologii, co przyczynia się do wzrostu gospodarczego (Bimrose i Mcnair¹; Schewel i Carling²). W odniesieniu do migracji i rynku pracy, czynniki związane z globalizacją i integracją mają zróżnicowany wpływ na istniejący model zatrudnienia, który zależy od rozwoju gospodarczego kraju oraz jego struktur społecznych i produkcyjnych (Homoncik, Pujer i Wolańska³).

Obecnie na rynek pracy wpływają nie tylko tradycyjne czynniki, takie jak sytuacja gospodarcza, dostępność technologii i zasobów ludzkich, ale także czynniki wynikające z procesów globalizacji i integracji, które stanowią istotne determinanty rynku pracy (Oficjalny serwis internetowy Komisji Europejskiej⁴). W obliczu obecnego i prognozowanego niedoboru zasobów ludzkich, konieczne jest wykorzystanie potencjału pracowników spoza kraju oraz wsparcie ich aktywizacji i integracji. Integracja migrantów z gospodarkami przyjmujących krajów, rynkami pracy oraz społeczeństwem jest zagadnieniem szeroko dyskutowanym w literaturze naukowej i ma kluczowe znaczenie w europejskiej agendzie politycznej. Unia

1 Bimrose, J. i Mcnair, S. (2011). Career support for migrants: Transformation or Adaptation? *Journal Of Vocational Behavior*, 78(3), 321–392.

2 Schewel, K. i Carling, J. (2018). Revisiting aspiration and ability in international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 945–963.

3 Homoncik, T., Pujer, K. i Wolańska, I. (2017). *Ekonomiczno-społeczne aspekty migracji*. Wrocław: EXANTE.

4 Oficjalny serwis internetowy Komisji Europejskiej (2016). Commissioner Thyssen presents Commission's Social Package: First outline of the European Pillar of Social Rights and reform of the Posting of Workers Directive. Bruksela.

Europejska jako całość uznaje zatrudnienie migrantów za istotny czynnik integracji społecznej (Konle-Seidl i Bolits⁵).

Aktywne zaangażowanie migrantów na rynku pracy stanowi skuteczną strategię zapewniającą integrację oraz pozytywny wpływ na gospodarkę przyjmujących krajów, a także stanowi szansę dla kultur przyjmujących migrantów na poprawę efektywności i wydajności własnych rynków pracy. Unia Europejska oczekuje od migrantów wsparcia dla swoich programów gospodarczych i społecznych, co stanowi kluczowy element dla przetrwania ekonomicznego i społecznego państw, które przyjmują migrantów. Migracja jest uważana za istotny czynnik wpływający na rozwój gospodarczy i społeczny krajów przyjmujących migrantów, zgodnie z dokumentem Komisji Europejskiej (European Commission⁶). Rozwój polityki rynku pracy powinien uwzględniać również aspekty społeczne i kulturowe. Zrozumienie różnic kulturowych oraz świadomość potrzeb migrantów z różnych kręgów kulturowych są kluczowe dla stworzenia otwartego i przyjaznego środowiska pracy (Stahl, Chua, Caligiuri, Cerdin i Taniguchi⁷). Wspieranie różnorodności i promowanie równego traktowania na rynku pracy stanowi fundamentalny element integracji migrantów (European Commission⁸).

Ponadto, partnerstwo między sektorem publicznym, prywatnym a społeczeństwem obywatelskim odgrywa kluczową rolę w integracji migrantów na rynku pracy. Współpraca między tymi sektorami może prowadzić do lepszego dopasowania umiejętności migrantów do potrzeb rynku pracy, tworzenia miejsc pracy i promowania otwartego dialogu (Schewel i Carling⁹). Firmy mogą odegrać aktywną rolę w rekrutowaniu migrantów, zapewniając im szansę zatrudnienia, szkoleń i rozwoju kariery.

Podsumowując, integracja migrantów na rynku pracy jest procesem wielowymiarowym i wymaga zaangażowania zarówno migrantów, jak i społeczeństwa przyjmującego. Polityka rynku pracy powinna uwzględniać potrzeby i umiejętności migrantów, zapewniać im równy dostęp do możliwości zatrudnienia i rozwoju zawodowego oraz promować różnorodność i

⁵ Konle-Seidl, R. i Bolits, G. (2016). Labour market integration of refugees: Strategies and good practices. Brussels/Luxembourg/Strasbourg: EPRS: European Parliamentary Research Service.

⁶ European Commission. (2016). Plan działania na rzecz integracji obywateli państw trzecich, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Strasbourg: COM.

⁷ Stahl, Günter K.; Chua, Chei Hwee; Caligiuri, Paula; Cerdin, Jean-Luc; Taniguchi, Mami. (2009). Predictors of turnover intentions in learning-driven and demand-driven international assignments: The role of repatriation concerns, satisfaction with company support, and perceived career advancement opportunities. *Human Resource Management*, 48(1), 89-109. doi:<https://doi.org/10.1002/hrm.20268>

⁸ European Commission. (2016). Plan działania na rzecz integracji obywateli państw trzecich, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Strasbourg: COM.

⁹ Schewel, K. i Carling, J. (2018). Revisiting aspiration and ability in international migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(6), 945-963.

równość. Wzajemne zrozumienie, partnerstwo międzysektorowe i edukacja społeczna są kluczowe dla skutecznej integracji migrantów na rynku pracy i budowania społeczeństwa opartego na zasadach sprawiedliwości społecznej i równości. Ponadto stworzenie otwartego i inkluzywnego rynku pracy, w którym migranci mają możliwość wykorzystania swoich umiejętności i doświadczenia, przyczynia się do wzrostu konkurencyjności gospodarki. Istotne jest również uwzględnienie kontekstu międzynarodowego, harmonizacja polityk migracyjnych i tworzenie wspólnych standardów dotyczących integracji migrantów na rynku pracy. Wymiana najlepszych praktyk, wspólna nauka oraz koordynacja działań mogą przynieść korzyści zarówno migrantom, jak i państwom przyjmującym.

W obliczu złożoności problemów wskazanych przez literaturę przedmiotu istnieje potrzeba stworzenia modeli pozwalających na analizę rzeczywistego zapotrzebowania informacyjnego migrantów. Należy zwrócić przy tym uwagę na szybki rozwój technologiczny, który umożliwia tworzenie spersonalizowanych analiz potrzeb informacyjnych migrantów. Między innymi dzięki analizie zachowań i oczekiwań informacyjnych migrantów, przy wykorzystaniu sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego, można stworzyć modele informacyjne, które będą dostosowane do indywidualnych potrzeb i preferencji migrantów. Takie podejście ma kluczowe znaczenie dla dostarczania skutecznych i odpowiednio dopasowanych informacji poprzez ciągłe doskonalenie polityki i programów wsparcia skierowanych do migrantów. Dzięki temu wzrasta efektywność procesu integracji oraz szanse na znalezienie zatrudnienia przez migrantów.

W świetle omówionych wyzwań oraz rosnącej roli migracji oraz niezagospodarowanego potencjału technologicznego widoczne są problemy dotyczące sposobów identyfikacji potrzeb informacyjnych migrantów, trudności jakie mają oni w dostępie do informacji oraz doboru narzędzi i strategii, jakie można zastosować w celu skutecznego wspierania integracji migrantów na rynku pracy. W poruszanej problematyce badawczej istotne jest podkreślenie roli czynników społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych, kulturowych i mieszkaniowych w procesach migracyjnych i integracji migrantów na rynku pracy oraz zrozumienie, jak te czynniki wpływają na decyzje migrantów dotyczące emigracji oraz na ich adaptację do życia i pracy w kraju docelowym. Ponadto, istotnym aspektem badań jest analiza wpływu polityk migracyjnych i rynku pracy na integrację migrantów, jak i identyfikacja, które elementy tych polityk i rynku pracy sprzyjają udanej integracji, a które mogą ją utrudniać.

2. Cel pracy i tezy badawcze

Biorąc pod uwagę przedstawioną problematykę oraz rozległość i ciągły rozwój zjawiska migracji w Polsce i Niemczech istnieje konieczność systematycznego prowadzenia nowych badań w celu lepszego zrozumienia i analizy tego złożonego zjawiska oraz odnajdywania nowoczesnych rozwiązań wspomagających procesy integracyjne. Żeby móc odpowiedzieć na te wyzwania, jakie stawia współczesny rynek pracy, sformułowano **główny cel pracy doktorskiej, którym jest opracowanie modelu potrzeb informacyjnych, który umożliwi gromadzenie, przechowywanie, przetwarzanie i wykorzystanie informacji, dostosowanych do indywidualnych potrzeb migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy.**

Chcąc przeprowadzić dogłębną analizę problemów badawczych dotyczących rynku pracy i migracji pracowników oraz osiągnąć zamierzony cel główny pracy, postawiono następujące cele poznawcze wraz z odpowiadającymi im pytaniami badawczymi:

Tabela 1. Cele i pytania badawcze

Nr	Cele poznawcze	Nr	Pytania badawcze
C1	Poznanie opinii i doświadczeń migrantów dotyczących zagranicznych rynków pracy oraz spełnienia ich potrzeb informacyjnych.	P1	Jakie są odczucia migrantów dotyczące zagranicznego rynku pracy oraz spełnienia ich potrzeb informacyjnych?
C2	Zidentyfikowanie głównych problemów, z jakimi borykają się migranci na polskim i niemieckim rynku pracy.	P2	Jakie są główne utrudnienia podczas pobytu migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy?
C3	Określenie dostępności rynków pracy dla migrantów oraz zidentyfikowanie ewentualnych barier w dostępie do nich.	P3	Czy i w jakim stopniu polski i niemiecki rynek pracy jest dostępny dla migranta?
C4	Poznanie oczekiwań pracodawców wobec migrantów (z ich punktu widzenia) oraz określenie, jakie umiejętności i kompetencje są dla nich szczególnie istotne.	P4	Które umiejętności mają dla pracodawców kluczowe znaczenie z punktu widzenia migranta?
C5	Zbadanie czy migranci są świadomi narzędzi wsparcia dostępnych na rynkach pracy w Polsce i Niemczech.	P5	Czy narzędzia wsparcia dostępne na polskim i niemieckim rynku pracy są znane migrantom?

C6	Poznanie opinii migrantów na temat skuteczności i adekwatności programów wsparcia dostępnych na rynkach pracy w Polsce i Niemczech.	P6	Jak programy wsparcia są oceniane przez migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy?
C7	Zbadanie wpływu programów wsparcia na proces integracji migrantów na rynkach pracy w Polsce i Niemczech oraz ich sytuację życiową.	P7	Czy programy wsparcia mają znaczenie dla migranta na polskim i niemieckim rynku pracy?
C8	Ocena poziomu spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów na rynkach pracy w Polsce i Niemczech oraz identyfikacja ewentualnych luk informacyjnych.	P8	Czy i w jakim stopniu potrzeby informacyjne migranta są spełnione na polskim i niemieckim rynku pracy?
C9	Określenie optymalnej budowy modelu potrzeb informacyjnych dla migrantów, która umożliwi zaspokojenie ich potrzeb informacyjnych oraz współpracę podmiotów wspierających migrantów i poprawę jakości usług oferowanych migrantom w Polsce i w Niemczech.	P9	Jaką budowę powinien posiadać model potrzeb informacyjnych, żeby zaspokoić potrzeby informacyjne migrantów i umożliwić współdziałanie podmiotów wspierających migrantów, zarazem podnieść jakość usług oferowanych migrantom w Polsce i w Niemczech?

Źródło: Opracowanie własne

W kontekście powyższej problematyki postawiono następujące hipotezy:

- H1 Stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zależy od dostępności i skuteczności działania programów wsparcia.
- H2 Utrudnienia napotymane przez migrantów mają związek z poziomem otwartości rynku pracy.
- H3 Stopień spełnienia potrzeb informacyjnych migrantów zamieszkujących Polskę i Niemcy jest na podobnym poziomie.
- H4 Wykorzystanie modelu potrzeb informacyjnych migrantów, o proponowanej w pracy budowie, przyczyni się do wzmocnienia koordynacji i współdziałania różnych podmiotów, dostosowania ich oferty do potrzeb, a także podniesienia jakości usług kierowanych do migrantów na rynku polskim i niemieckim.

3. Źródła i metody badawcze

W procesie realizacji celów badawczych oraz weryfikacji hipotez, zastosowano hybrydową strategię badawczą, która obejmowała analizę literatury oraz przeprowadzenie badań empirycznych. Analiza literatury polegała na przeglądzie istniejących publikacji naukowych, aktów prawnych, raportów, stron internetowych organizacji wspierających społeczność migrantów i innych dostępnych źródeł informacji dotyczących badanego tematu. Ten kompleksowy przegląd literatury miał na celu zgromadzenie istotnej wiedzy teoretycznej i kontekstowej, która stanowiła fundament dla dalszych badań empirycznych. Jako narzędzie badawcze wykorzystano wywiady pogłębione, częściowo skategoryzowane. Wywiady zostały przeprowadzone z migrantami zamieszkującymi Polskę i Niemcy w 2021 roku. Dzięki nim, migranci mieli możliwość wyrażenia swoich opinii i odczuć związanych z migracją i integracją na zagranicznym rynku pracy.

W ramach weryfikacji hipotez, uzyskane wyniki zostały poddane różnorodnym analizom statystycznym. Zastosowano kilka technik, takich jak badanie korelacji, test niezależności χ^2 , test istotności różnic dla dwóch wskaźników struktury, analiza warunków koniecznych (NCA) oraz analiza krytyczna. W celu przeprowadzenia powyższych analiz wykorzystano arkusz kalkulacyjny Excel i specjalistyczne narzędzia statystyczne, takie jak Statistica oraz RStudio.

4. Struktura pracy

Struktura pracy oraz układ poszczególnych rozdziałów zostały podyktowane skuteczną realizacją założonych celów. W pierwszym rozdziale pracy dokonano teoretycznego wprowadzenia, którego celem było dogłębne zrozumienie kluczowych pojęć związanych z migracją oraz analiza jej różnorodnych aspektów. Przy użyciu metody desk research, przeprowadzono analizę istniejących definicji, teorii i koncepcji dotyczących migracji. W ten sposób osiągnięto cel usystematyzowania wiedzy teoretycznej w dziedzinie migracji oraz wypracowania podstaw koncepcyjnych dla dalszych badań empirycznych.

W drugim rozdziale, mającym charakter teoretyczny, dokonano szczegółowej charakterystyki rynku pracy oraz analizy wpływu procesów globalizacji i integracji na jego kształtowanie. Przedstawiono również złożone powiązania między rynkiem pracy a procesami migracyjnymi, koncentrując się na integracji migrantów oraz identyfikacji istniejących wyzwań na rynku pracy związanych z migracją. Rozdział ten także omawia perspektywy, cele i strategie Unii Europejskiej w kontekście rynku pracy, które stanowią podstawę dla wszystkich gospodarek

europejskich. W dalszej części skoncentrowano się na analizie specyfiki badanych rynków pracy Niemiec i Polski z uwzględnieniem danych statystycznych.

W trzecim rozdziale pracy dokonano analizy polityki migracyjnej Niemiec i Polski, skupiając się na jej wpływie na kształtowanie rynku pracy oraz zagadnieniach związanych z migracją i integracją. Przeanalizowano akty prawne regulujące proces migracji oraz przedstawiono wizualizacje ukazujące trendy rozwoju polityki migracyjnej w obu krajach. Ponadto przeanalizowano obszary i narzędzia wsparcia oferowane przez organizacje działające na rzecz migrantów na terenie Niemiec i Polski.

W czwartym rozdziale opisano różnorodne metody badawcze stosowane przez naukowców mające na celu identyfikację i analizę potrzeb informacyjnych migrantów. Metody te obejmowały zarówno techniki pozyskiwania informacji, jak i narzędzia analityczne stosowane do badania zapotrzebowania informacyjnego. Dokonując przeglądu dotychczasowych badań zidentyfikowano różnorodne podejścia metodologiczne i metody badawcze, które były najbardziej odpowiednie w kontekście eksploracji potrzeb informacyjnych migrantów.

W piątym rozdziale zaprezentowano wyniki zaprojektowanych i przeprowadzonych przez autorkę pracy badań empirycznych, które miały na celu zgłębienie zagadnień związanych z zapotrzebowaniem informacyjnym migrantów. Szczegółowo opisano proces badawczy oraz przedstawiono etapy organizacji badań, włączając w to selekcję próby badawczej oraz metody gromadzenia danych. Do badań wykorzystano wywiady pogłębione częściowo ustrukturyzowane, które umożliwiły uzyskanie wyczerpujących informacji od respondentów. Dokonano analizy statystycznej danych, z wykorzystaniem m.in. analizy korelacji, testu niezależności χ^2 oraz testu istotności różnic dla dwóch wskaźników struktury, które miały na celu weryfikację hipotez badawczych. Na podstawie przeprowadzonych badań empirycznych możliwe było określenie poziomu zapotrzebowania informacyjnego migrantów na niemieckim i polskim rynku pracy. Wyniki analiz wskazały również na występowanie licznych trudności i wyzwań zarówno podczas pobytu za granicą, jak i w procesie integracji. Dodatkowo, analizy pozwoliły na identyfikację warunków koniecznych występowania wysokiej oceny adekwatności programów wsparcia w odczuciu migrantów.

W rozdziale szóstym omówiono zaawansowane metody i techniki eksploracji danych, które stanowiły podstawę autorskiego modelu proponowanego w pracy. Model ten został stworzony jako narzędzie analityczne służące do analizy zapotrzebowania informacyjnego migrantów na polskim i niemieckim rynku pracy. Głównym celem modelu jest integracja baz danych instytucji wspierających migrantów w czasie rzeczywistym, umożliwiającą udostępnianie zintegrowanych informacji w jednej aplikacji. Dzięki temu możliwe jest zwiększenie

satisfakcji użytkowników i poprawa jakości usług związanych ze wsparciem migrantów. Model umożliwia analizę bieżącego stanu rynku pracy, pracodawców, regulacji i polityki państwa przyjmującego. Wykorzystuje nowoczesną architekturę big data, co eliminuje ograniczenia wcześniejszych systemów przetwarzania danych. Jego kluczowymi zaletami są adaptacyjne podejście do zmian oraz zdolność do analizy danych strukturalnych i nieustrukturyzowanych w czasie rzeczywistym. W kontekście polityki migracyjnej Polski i Niemiec, model zakłada szybszą integrację migrantów poprzez wykorzystanie rozwiązań online, monitorowanie postępów i inteligentne wsparcie.

Zakończenie pracy stanowi syntezę i podsumowanie wyników badań zarówno teoretycznych, jak i empirycznych. Dokonano zestawienia odpowiedzi na wszystkie postawione pytania badawcze oraz przedstawiono wyniki weryfikacji hipotez. Podkreślono wartość i zalety modelu oraz przeprowadzonych badań, ukazując ich wkład w rozwój rozważanej tematyki.

5. Rezultaty metodologiczne i poznawcze rozprawy

W pierwszej części analizy przeprowadzono przegląd teorii migracji, przy wykorzystaniu aktualnej literatury z tego obszaru. Pozwoliło to na osiągnięcie syntetycznego oraz dogłębnego zrozumienia problemu z perspektywy teoretycznej. Dodatkowo, przedstawienie koncepcji integracji i filozofii na rynku pracy w kontekście europejskim, polskim i niemieckim zakłada, że rynek pracy stanowi istotny czynnik prowadzący do integracji społecznej. Stąd sugeruje się traktowanie migrantów jako potencjalnej siły roboczej i wspieranie ich zdolności oraz procesu adaptacji. Analiza podkreśla znaczenie migracji dla unijnego rynku pracy, zwracając uwagę na fakt, że Unia Europejska postrzega migrację jako istotny czynnik wpływający na transnarodowy postęp. Jednakże zaznacza się, że migracja może również prowadzić do negatywnych skutków, takich jak nierównomierne rozłożenie priorytetów między państwami. Podczas analizy teoretycznej skoncentrowano się także na aspektach instytucjonalnych i prawnych. Przedstawiono funkcje i znaczenie polityki migracyjnej, podkreślając jej autonomię w ramach polityki publicznej, jednocześnie wskazując na jej bliski związek zarówno z polityką wewnętrzną, jak i międzynarodową państwa. W kontekście narastającej globalizacji, szczególnie na poziomie Unii Europejskiej, pojawiają się wyzwania związane z koniecznością rozstrzygnięcia dylematów dotyczących interesów krajowych i ponadnarodowych. Analiza ta miała również na celu zobrazowanie ewolucji polityki migracyjnej w Niemczech i Polsce oraz identyfikację różnic w podejściu do problemu integracji migrantów w tych dwóch krajach. Skoncentrowano się również na aspektach, które istotnie wpływają na zdolność krajową do wpływania na stopień integracji migrantów w konkretnym państwie. W kontekście doboru

metod badawczych, przeprowadzono przegląd i ocenę różnych technik, modeli i procedur wykorzystywanych do badania potrzeb informacyjnych migrantów. W oparciu o wyniki, wyróżniono najczęściej stosowaną technikę zbierania danych od migrantów, jaką jest wywiad, mający na celu zapewnienie wysokiej jakości informacji kontekstowych. Ponadto zwrócono uwagę na znaczenie modeli, które są kierowane do migrantów w celu skutecznej integracji, sygnalizując jednocześnie pewne ich ograniczenia, szczególnie w aspekcie technologicznym.

W części empirycznej rozprawy przeprowadzono badania dotyczące potrzeb informacyjnych migrantów. Te badania oparto na strukturze działań wypracowanej na podstawie wniosków zawartych w części teoretycznej pracy. Proces badawczy obejmował pięć etapów: analizę programów i rozwiązań stosowanych w celu zaspokojenia potrzeb informacyjnych, analizę zagranicznych rynków pracy opartą na wywiadach przeprowadzonych z wybraną grupą migrantów w Polsce i Niemczech, ocenę narzędzi wsparcia używanych przez migrantów, identyfikację dostępnych możliwości technologicznych dla odbiorców informacji oraz opracowanie modelu potrzeb informacyjnych.

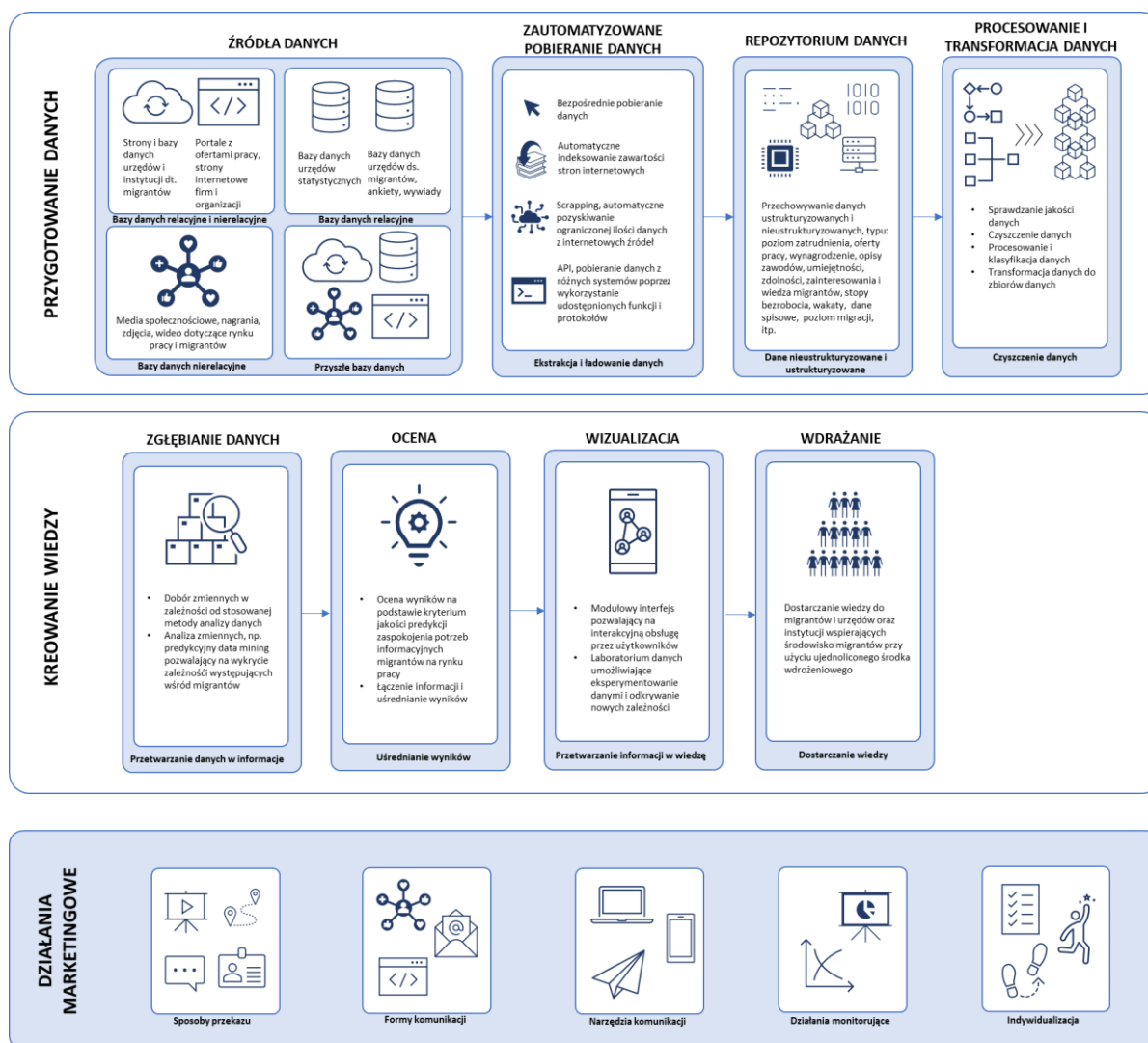
Zgodnie ze schematem działania, ustalono założenia badawcze oraz omówiono aspekty techniczne procesu badawczego. Dokładnie opisano strukturę i cechy charakterystyczne migrantów, uwzględniając różnorodność kryteriów takich jak pochodzenie, czas pobytu, status migranta oraz przyczyny migracji, co posłużyło do określenia próby badawczej. Wybraną metodą badawczą były wywiady pogłębione, częściowo skategoryzowane. W trakcie badań wykorzystano stworzony na ich potrzeby kwestionariusz, oparty na przeglądzie literatury oraz wcześniejszych rozmach z migrantami. Wywiady przeprowadzono w okresie od lutego 2021 do kwietnia 2022 w Niemczech i Polsce. Ponieważ do nawiązania kontaktu z migrantami użyto metody "kuli śnieżnej", proces doboru próby pokrywał się w czasie z badaniami. Wywiady były realizowane osobiście (26/74) oraz zdalnie, za pomocą wideokonferencji (48/74). Kwestionariusz obejmował pytania skoncentrowane na hipotezach i pytaniach badawczych. Postrzeganie przez badanych rynków pracy w Niemczech i Polsce posłużyło do oceny ich satysfakcji z życia w tych krajach. Analizując wyniki przeprowadzonych wywiadów, można zauważyć, że rozpoznanie przeszkód związanych z poszukiwaniem zatrudnienia i miejsca zakwaterowania, znajomość prawa, trudności związane z uzyskaniem zezwolenia na pobyt, umiejętności komunikacyjne i zdolność opanowania języka, a także sytuacja materialna istotnie wpływają na ogólną ocenę efektywności programów wsparcia. Należy podkreślić, że migranci nie podważają konieczności tworzenia i rozwijania programów wsparcia, uważając je za istotny element polityki migracyjnej. Co więcej, ich znajomość tych programów opiera się na korzystaniu z technologii informatycznych.

W celu analizy czynników wpływających na dostosowanie programów wsparcia do potrzeb migrantów, wykorzystano metodę analizy warunków koniecznych (NCA), przy użyciu języka programowania R w środowisku R Studio z wykorzystaniem pakietu NCA. Dzięki metodzie NCA możliwe było zweryfikowanie poprawności założeń dotyczących warunków koniecznych dla uzyskania wysokich lub bardzo wysokich ocen adekwatności programów wsparcia dla migrantów. Na podstawie wyników można wnioskować, że brak istotnych problemów z zakwaterowaniem, uregulowaniem statusu pobytu, trudnościami językowymi i finansowymi stanowią warunki konieczne, aby migranci wysoko lub bardzo wysoko ocenili stopień dopasowania programów wsparcia do własnych potrzeb. Ponadto, aby przeanalizować sytuację na rynku pracy w Polsce i Niemczech, użyto oprogramowania Statistica, które posłużyło do przeprowadzenia analizy korelacji rang Spearmana. Wyniki analiz wskazują, że na rynkach pracy Polski i Niemiec obserwuje się istotny wpływ dostępności oraz skuteczności programów wsparcia na poziom zaspokojenia potrzeb informacyjnych migrantów. Ten związek został podkreślony znacznie bardziej przez badanych migrantów przebywających w Polsce. W odniesieniu do niemieckiego rynku pracy, nie zaobserwowano statystycznie istotnego związku między stopniem zaspokojenia potrzeb informacyjnych a dostępnością i skutecznością programów wsparcia, oprócz programów związanych z kursami językowymi. Jeśli chodzi o związek między atrakcyjnością rynków pracy a trudnościami, jakie napotykają migranci w obu krajach, można stwierdzić, że istnieje istotna, lecz niejednoznaczna zależność między tymi czynnikami na rynkach pracy niemieckim i polskim. Przy użyciu testu niezależności chi-kwadrat i współczynników zbieżności Czuprowa i kontyngencji Pearsona przeanalizowano relację między stopniem zadowolenia migrantów a ich krajem pochodzenia. Wyniki sugerują, że migranci przebywający zarówno w Niemczech, jak i w Polsce, oceniają podobnie zaspokojenie swoich potrzeb informacyjnych. Jednakże istnieją pewne różnice w ocenie programów wsparcia związanych z kursami językowymi, wsparciem finansowym i pomocą w poszukiwaniu pracy. Natomiast nie wykazano istotnych różnic w ocenie wsparcia w kwestiach pomocy prawnej, zakwaterowania, uregulowania prawa pobytu i wsparcia organizacyjnego.

Głównym osiągnięciem pracy doktorskiej jest model potrzeb informacyjnych migrantów (rysunek 1.) Model został oparty na rezultatach wcześniejszych analiz i ma na celu wspieranie migrantów, którzy poszukują pracy w Polsce i Niemczech. Jego struktura opiera się na integracji danych ze źródeł wspierających migrantów oraz na analizie obecnych oraz prognozowanych tendencji, regulacji i polityki rynku pracy w kraju przyjmującym. Punktem wyjściowym jest analiza aktualnego oraz przyszłego stanu rynku pracy, pracodawców oraz regulacji i polityki państwa przyjmującego. Rola baz danych oraz pozyskiwanie informacji są ważnymi aspektami. Dlatego szkielet modelu, obejmujący część przetwarzania danych, opiera

się na architekturze big data, która pozbawiona jest limitacji, charakterystycznych dla starszych architektur przetwarzania danych. Model ten charakteryzuje się elastycznością, co pozwala na dostosowanie go do zmieniających się warunków na rynku pracy. Jest wielopoziomowy i wykorzystuje nowoczesne techniki analizy danych, aby sprostać specyficznym potrzebom krajowych rynków pracy. Jednym z kluczowych celów jest efektywne gromadzenie i utrzymanie spójności danych, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony danych. Ponadto model zakłada zastosowanie odpowiednich strategii wizualizacyjnych i marketingowych, które pozwolą na dotarcie do grup docelowych. Dzięki swojemu adaptacyjnemu charakterowi model jest w stanie dostosować się do bieżących trendów w komunikacji, w tym obsługiwać najnowsze sposoby przekazywania informacji i być kompatybilnym z najnowszymi urządzeniami.

Rysunek 1. Model potrzeb informacyjnych migrantów na rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne

6. Wnioski końcowe

Analiza dokumentów strategicznych oraz wyniki badań wtórnych jak i tych przeprowadzonych w ramach dysertacji wykazują i potwierdzają duże znaczenie potrzeby efektywnego zarządzania migracjami, uwzględniającego rzeczywiste problemy migrantów. Elastyczne dostosowanie rynków pracy do potrzeb migrantów w związku z tendencją do powstawania luk pracowniczych oraz potrzeba digitalizacji procesów z tym związanych, pozwoli na poprawę perspektyw i szans migrantów na rynku pracy. Za pomocą nowoczesnych narzędzi analitycznych pozwalających na analizę zapotrzebowania informacyjnego uzyska się możliwość efektywnego gromadzenia, przechowywania i przetwarzania informacji. Rozwiązanie umożliwi wsparcie systemu zarządzania i integracji migrantów na rynku pracy oraz związanych z nim obszarów społecznych, edukacji, zdrowia, kultury i mieszkalnictwa.

Zaproponowane w rozprawie doktorskiej rozwiązania mogą stanowić pomoc dla instytucji odpowiedzialnych za formułowanie polityki migracyjnej, zarządzanie kapitałem ludzkim oraz sprawy związane z cudzoziemcami. Wykorzystanie proponowanego w pracy modelu wpłynie na usprawnienie systemów zarządzania migracjami w instytucjach publicznych i społecznych, wzmocni proces integracji migrantów na rynku pracy oraz przyczyni się do tworzenia spersonalizowanych rozwiązań informatycznych dla migrantów. Dzięki nim migranci będą mieli łatwiejszy dostęp do informacji i usług, co z kolei wesprze ich adaptację i integrację na rynku pracy.

Podsumowując, wyniki badań dotyczących zapotrzebowania informacyjnego migrantów mają istotne znaczenie dla poprawy procesów decyzyjnych, wzmocnienia integracji migrantów na rynku pracy oraz rozwijania innowacyjnych rozwiązań technologicznych, które umożliwią migrantom łatwiejszy dostęp do informacji i usług. Zastosowanie proponowanego w pracy modelu stanowi istotny krok w kierunku bardziej efektywnej polityki migracyjnej oraz budowania społeczeństwa, które akceptuje i promuje różnorodność. Jednocześnie ułatwi opracowanie spersonalizowanych programów i polityk, wspierających integrację migrantów na rynku pracy i efektywne wykorzystanie ich potencjału.

W kontekście dalszych badań, istnieje potrzeba pogłębienia wiedzy na temat skutecznych strategii i narzędzi wspierających rozwój kapitału ludzkiego migrantów. Badania te powinny uwzględniać różnorodność grup migrantów, aby lepiej zrozumieć ich specyficzne potrzeby i potencjał. Konieczne jest także ciągle doskonalenie i rozszerzanie baz danych. Ponadto, istotne jest monitorowanie i zarządzanie jakością danych w celu zapewnienia spójności i wiarygodności informacji.